

ГАЗЕТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE”DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND”ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА
ВЫІЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUŠCyna“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Vladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkausčyna“ („Das Vaterland“),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ц а п а : Н а м е ч н и в а : на год — 14 — м.; 6 м-цау — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.;
З И Ш А і К а н а д а : на год — 8 — д.; 6 м-цау — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 ну-
мар — 0,20 д. А н г е л и ч н и в а й А ў с т r a l i я : 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл.
Б е л ь г и я : 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Ф р а н ц и я : 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. А р г е н т и н а : 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. П е р а с ы л к а л ё т н і к а й пош-
т а т аднаго нумару газеты каштую дадатков: у ЗИША і Канаду — 40 фэн-
гау (10 ам. цэнт); у Аргентину — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн.
(22 ам. ц.) Падвойныя нумары каштую падвойна.

Банковас конто: Zeitung „Bačkausčyna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

№ 11-13 (397-399)

Дзень Незалежнасці, 25 Сакавіка 1958 г.

ГОД ВЫДАНЬЯ 12

1918

25 Сакавіка

1958

МАНІФЭСТ

Рады Беларускай Народнай Рэспублікі

БЕЛАРУСКІ НАРОДЗЕ!

Сорак год таму, на векапомным гісторычным паседжанні Рады Беларускеса Народнае Рэспублікі ўчыны з 24 на 25 сакавіка 1918 году, воляю Тваё было абвешчаная поўная незалежнасць і сувэрэннасць Твае дзяржавы — Беларускеса Народнае Рэспублікі — БНР.

Надосьвітку 25 сакавіка сьвежыя граматы на съценах муроў сталіцы, ранішня газеты, адмысловыя лістоўкі несьці вялікую радасную вестку, што ад тae начы пала «з роднага краю апошніе ярмо дзяржавына залежнастці, якое было накінутае рускімі царамі на наш вольны й незалежны край».

Тае-ж раніцы Урад БНР разаслаў тэлэграмы ўрадам краёў усяго сьвету, у якіх паведамлялася ѹ ім, што на прасторы быльых царскіх губерняў — Віленшчыны, Горадзеншчыны, Меншчыны, Магілеўшчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны ды сумежных з ім частак этнічных беларускіх земляў — беларускі народ стаеца самастойным суверенным гаспадаром.

Усім, і сваім і чужым, маладая рэспубліка яшчэ раз урачыста пацвярдзіла «есе тыя праўы й вольнасці грамадзян і народаў Беларусі, якія абвешчаны Устаўнай Граматай ад 9-га сакавіка 1918 г.» — адным зь першых заканадаўных актаў, што сфармулаваў асновы канстытуцый дзяржавы яшчэ перед абвешчаннем ейнае незалежнасці.

Яна пацвярдзала, што ѹ межах БНР —

народу, што калісь на працягу больш тых-жа, што ѹ БНР, этнографічных межах Беларусі.

Беларускі народзе, шмат каму яшчэ ў памяці тия дні, калі везьлі гэны Тваё, Беларускі народзе.

Замік забісьпечанага законам БНР

нам БНР, гвалтам накідацца акупантава мова расейская, пры дыскрымінавай паніверсы над роднаю мовай

твою долю, усё Твае жыцьцё — націў бяз права законнае судовае абароны — усяго Цябе, Беларускі народзе.

Гэткія вось «законы», гэткія парадкі прынёс акупант замік забісьпечанай канстытуцый законамі ѹ ладу Беларускеса Народнае Рэспублікі.

Сорак год таму ўзыняўшы меч і біч на Цябе ды ўжо трыцаца восем год як бязўпінна імі Цябе катуючы, бязълітасны акупант вынішчае лепых і найадданьнейшых дзядей Тваіх, Народзе.

Тысячы сьвятароў із сваімі найвышэйшымі герархамі выгубляю адно за тое, што неслы Табе Слова Божае.

Дзесяткі тысячай найвыдатнейшых нашае культурнае і палітычнае эліты выканаваныя адно за тое, што верна служылі Табе, Народу свайму.

Панад тры мільёны працоўных, сялянай і работнікаў, выважаныя з роднага карэння свайго пакутаваца ды гінуць па катаргах, концлагерах, турмах адно за тое, што любілі Бацькаўшчыну сваю, што не даваліся дабраахвотна няволю прынѧць.

Азьвярэлія ѹ скрайнім садызьме, крамлёнскія апрычнікі не здавальняючыца пры гэтым адным толькі забойствам-зынчынам.

Перад забойствам сьвятара — катаваннямі змушаючы яго публічна пе-рад народам вырачыся Бога, ганьбіць Яго ѹ сябе самога.

Перад зынчыннем пісменыніка, пасты, вымушаючы з яго песні славы тыранам сваім.

Перад ліквідацыяй палітычных і грамадзкіх дзеячоў вырываючы у іх паклён на сябе, як на бязъдэйных ды прадаждных агентаў-«шпіёнаў», «ды-вэрсантаў» чужых дзяржаваў.

Зайсёды перад фізычным зынчыннем чалавека намагаючы як мага вырваць, спаганіць і зынчыніць душу яго.

Гэтак жудаснымі катаваннямі — заганяньнем голак пад пазногі, цвягненiem голых людзей муштраванымі сабакамі, прыпяканьнем гарачым зялазам, электрыкай ды рознымі іншымі прыхватаўмі ўдасканальненай чэкаўскай тэхнікі змусілі на малых выдатных талентаў зневажаць сладуную мінуўшчыну народу ды ўзвышаць крыважарных ягоных тыранаў.

Пад гэткім страхам забаранілі нашым пісменынікам і пастыям успамінцы славутую старавечную беларускую культуру, загадаўшы адно ўслыўляць уяўні гэні ѹ вычынны духу «старойшага брата — вялікага рускага народу».

Паразбураў старадаўнія помнікі — сьветкі цывілізацыі, вышэйшай за таго «брата» — ды запрыгонілі беларускіх скульптараў ляпіц і стаўляць народу».

(Заканчэнне на 2-ой бачыні)

Натальля Арсеньева

Тваё імя

Маші родная, маці краіна.
Ня суцішыца гэтакі боль.

М. Багдановіч

О, Беларусь,

о, Беларусь мая!

Тваё імя — такі пякучы сымбалъ болю!

Ды шчыра ўсьцяж яго

багаслаўлюю я:

ізь ім я —

чалавек,

у долю і ѹ нядолю.

Пранізана ім, маё жыцьцё брыдзе,

майдляў мяжой ціхой,

ярамі вуліц змрохных,

і не баліць мне, што вітае дзень

міне чужкою мовай,

а чужкімі снамі — ночы ...

Дзіўны ён, гэты бол,

і дзіўна лёгка зь ім:

прысыпаўшы пяском другі і завісці,

ён

ранынамі міне ды мескай мітусыні

ніаспінную кіпен

мяккой лагодай хрысціц.

Ён зымеркамі зь мяне пясьціца ўмее зыняць

важкую стому, кроў

зайскрыць узноў да працы,

зынверу,

там, на дне,

даўкія крываўды дня

пайраца,

каб ім і мне як разам не зыйграца.

І сны —

міе явай скроў.

а сяняня яви — сон,

ссыпaeцца з душы лушпінне людзкай зывягі...

Імклявао Вялікі пле сівы Гудзон,

Трэхкryжкам белым таюць небасягі ...

І ўскласці я хачу на струны,

як Байн,

шнур пальцаў — лебядзёў,

і граць,

і граць з жадою,

О, Беларусь,

о, Беларусь мая,

Паўз боль пякучы граць

Табе,

Табою!

Маніфэст

Рады Беларускай Народнай Рэспублікі

(Заканчэнне з 1-ай бач.)

тумэнты тыранаў народу нашага — ўсіх Грозных, Пятроў, Сувораваў, чулуу старожу́й памогу Табе, чи ўсялякіх бальшавіцкіх бажышчай, Ведай-жа, што ёні вольны съвет сяняшні што раз, то пільней, што раз, то глыбей узіраеца ды прыгладаецца да гэраізму Твайго, што далей, то ўсё больш прасякаеца спачуваннем і спагадай Табе, ўсё мацней праймайца ненавісцяй да тырана Твайго — ілгаса да сваім народзе ў ягоною «спадарсыцьве, якога быццам і «яна было ніколі», настырліва ўводзячы ў залежнасці БССР — гэтаі зьдзеклай карыкатуры на самастойнае гаспадарства.

Беларускі Народзе!

Трыццаць восем год Ты цярпей і церпіш начуваны яшчэ ў гісторы тэар, зьдзек і паніверку над сабой. Нязымоўныя мукі фізычныя й маральныя зношіш Ты ад тыранаў. Але ў гэтым, Народзе, і вельмі гэраізму Твайго.

Падбіты фізычна, Ты не зламаўся маральна.

Зъянволенны паэты ѹ пісменнікі, трапокі Твае, ці раз выбухалі гордым смелым бунтарствам супроць паняжолініка. Адважная молодзь Твае ці раз хапалася зброі на ката Твайго.

Трыццаць восем год, як упalonены мужны ваяр, застаешся Ты ў веры ѹ з'яўнисці ѹ нямінучасці вызваленія свайго.

Шматпакутны Беларускі Народзе ў сраце, на ссылках, на выгнаніні, — у з'янені саракавых угодкаў абвешчанія незалежнасці Беларусі. Рада й Урад Беларускі Народнае Рэспублікі зварачаеца з палікім зацікі да ўсіх пісменнікі, журналистых, прарокаў маралі й справядлівасці, голасу сумленія Вольнага Съвету — сказаць важкае слова сваё ў вабарону шматпакутнага беларускага народа.

Рада й Урад Беларускі Народнае Рэспублікі спадзеаца монда пачуць і да палікіаў, дзяржакуных мухожаў нарадаў цывлізованага й шчаслівага Вольнага Съвету іхна цывільда слова тырану, што гэтак бязълюдзка гноўбіць народ наш і гэтулькі іншых мільённых народаў.

Няхай жыве вольная й незалежная Беларуская Народная Рэспубліка!
Няхай жыве Беларускі Народ у змагані!
Няхай жыве братэрства й любоў між усіх вольных, роўных і незалежных нарадаў съвету!
Зыгінь, тырані!

Мікола Абрамчык**Прэзыдэнт****Беларускі Народнае Рэспублікі**У Нью-Ёрку, ЗША
25 сакавіка 1958 г.

«Узыходзіла сонца незалежнае Беларусі»

ДА АБВЕШЧАННЯ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСІ 25-ГА САКАВІКА 1918 Г.

(У спаміны)

З таго часу мінула ўжо 40 год. Часта дзенае зь дзяўюх рурапраўных час- даеца, што гэта было ўчора, адылі цяу — Беларусі і Летуву.

Спачатку такога гаспадарства дамагаліся ў супольнай дэкларацыі ўсе краёвых элементы, зн. на толькі нацыяналь- на-свядомія Беларусі і Летувісі, але

таго, што гэта палітычнае кандыдаты былі

з апалачаных Беларусі і Летувісі, што засталася на

іх землях на ўсходзе, але прыехаў, або,

Сорак год беларускага збройнага змаганьня

Саракавая гадавіна абвешчаныя не-
залежнасці Беларускага Народнае Рэ-
спублікі — вялікае нацыянальнае съюза
беларускага народу. Адымі, гэтыя наш
ідэял усё яшчэ няздэйсцены й шмат
намаганьня, цяжкое працы, а пэўне й
ахвяраў крыві траба нам будзе пакла-
сы; і ў змаганьні за ягонае зъздэйсцінен-
не.

Як усім ведама, Усебеларускі Кангрэс
быў разагнаны ў сінэжні 1917 году баль-
шавіцкім штыхамі. Удалося гэта баль-
шавізом таму, што Кангрэс наш ня мог
у тых часах супрастаніць збройнай
моці ворага — моц свае зброі. Год
пасля, белашавізм апанаваў і неза-
лежную Беларускую Народную Рэспуб-
ліку, абвешчаную Актам 25-га сакавіка
1918 году, ды трывае яе ў няволі да
сініншняга дню ўзноў-жа таму, што
беларускі народ ня меў і ня мае змогі
дачы належныя збройны адпор чырвона-
му захопніку.

Якія былі прычыны таго, што Белару-
сам не ўдалося стварыць у гэтыя, так
сажкі ў гісторычны падзеі гады, соб-
скую моцную армію, якая патрапіла б
абароніць незалежнасць маладое Бела-
рускіе Народнае Рэспублікі, якія хачу
спрабаваць тутка выясняць.

Калі ў жніўні 1914 году выбухла была
першая съветавая вайна, беларускія на-
родныя масы, асабліва моладь быў ўжо
у бальшынна нацыянальнае съведамія. Гэ-
тая беларуская моладь, здольная да

службы ў войску, сотнямі тысячай быў
пакліканы ў расейскую царскую армію.

Змабілізаваныя Беларусы атрымлілі няз-
збаве ў расейскіх вайсковых аддзелах
і на франтох вайны і ў глыбокіх тылох
бізъемежнае прасторы расейской імпры. Сутыкнуўшыся тут із расейскай салдан-
кою, масаю ў расейскім жыхарствам
наагул, Беларусы адразу ж мопна адчу-
лі свае нацыянальную апрычонасць. Але
зялезнай дысцыплінай царская армія
змусіла іх быць паслухмянымі выка-
нальнікамі кожнага загаду сваіх каман-
дзераў і шмат каму даваўся пакласць
свае галовы на розных франтох вайны
за дзялкам чужыя ім інтарэсы прыгні-
тальнікаў.

Шмат, аднак, выцалелі. Гэтыя, па-
знашы ўсю долю ў нядолю жаўнерскага
жыцця на прадаце колькіх год вайны,
мелі за сабою найлепшую вайсковую на-
вуку. Але як Беларусы, што ня быў заб-
раны ў расейскай войску, а перажылі
ваенныя наўалу геных год у сваіх вёсках
ды мястечках, таксама шмат чаго наву-
чыліся. Але лета 1915 аж павесі 1917 г.,
зышы двух год, веенны фронт праходзі-
ў праз Беларусь, пераразаючы яе на
дэзве часткі. Заходняя з гэтых часткі
была занята немецкай армій, тады як
усходнюю заливалі войскі, сцягненыя з
усея прасторы Расеі й Сібіру. Пазнаны
аднага й другога акупант, наш народ
добра зразумеў, што ён і што яму нясуць
як заходняя, так і ўсходняя суседзі. Тому,
калі ў лютым 1917 году ў Расеі ўспыхну-
ла рэвалюцыя, усе Беларусы, і тыя, што
былі ў хаце, і тыя што ваявалі ў расей-
скім войску, былі гатовыя да змаганьня

Гэтакім чынам, была зарганізавана вя-
лікая вайсковая адзінка, шмат большая
адно вялізарная азброеная банда, якую
ніхто ня мог апанаваць. Лишэй было
толькі на Румынскім фронце, дзе якраз
апанулася найблізь Беларусь.

Як тамака працавала Беларуская Вай-

сковая Рада — мы ведаем. Ёй удалося

дамагічысць збеларушчаныя чацвертага

армейскага корпусу ў складзе трох ды-

візіў, з артылерый і кавалерый. Ад-

нак, ніякае ролі ў збройным змаганьні

за незалежнасць Беларусі гэты корпус

ня зтуляў, Прычынай была нястача на

камандных становіщах корпусу белару-

скіх вышэйшых, у сэнсе вайсковая ве-

ды і стажу, ахвіціраву, якія быў-б на-

цягнальна гэтак съедамыя, што пера-

магаючы ўсе перашкоды, маглі пры-

весыць беларускі корпус з Румынскага

фронту на бацькаўшчыну. Таму, калі ў

пачатках 1918 году ў выніку пастаноў-

і Усебеларускага Кангрэсу быў арганіза-

ваныя Рада і Урад БНР, шмат трэба бы-

ло папрацаўцаў маладому энэргічнаму

падпраучуцу царская армія — пазней-

шаму генэралу й ваенаму міністру ў

Урадзе БНР, К. Езавітаву, каб выці-

гнуць з расейскіе, разбэзчанае салдан-

кою масы Беларусу і, съпячаючыся,

арганізуваць з іх вайсковых аддзе-

лы дзеля аховы Рады і Ураду Бела-

рускіе Народнае Рэспублікі ды ўтры-

маны ладу ў парадку ў сталіцы Мен-

ску. Прыгэтым, як у Румыні, і тутка

войстра даў сябе адчуць недахоп бела-

рускіх нацыянальнасців ахвіці-

раўцаў тутка высьцягаў.

У лютым 1918 году ўся прастора Бела-

рускі разам із сталічным Менскам бы-

ла занята немцамі. Ясна, што пад на-

мецкай акупацыяй ніякі легальны вай-

сковы рух на Беларусі ня мог існаваць.

У 1919 годзе — Беларусь была па-
зіміні занята польскай арміяй. Поль-
скіе Галоўнае Каманданьне, лічачыся з
настроемі беларускіх масаў, узялося ар-

ганізаціяў, якія ўзялілі ў супадзкіх
вайсковых руках на Беларусі ўстанаўлялі

бесіднікі ўзімі ўзімі ўзімі ўзімі ўзімі

бесіднікі ўзімі ўзімі ўзім

Першы Усебеларускі Кангрэс

(Працяг з 6-ай бачыны)

ўжко нацыянальна съведамая. Я выпісаў газету «Вольная Беларусь» і меў беларускі кніжкі віленскага й пецярбурскага выданняў, якія мы чытали.

У 1917 годзе ў вайсковых часцях, як звычай, як цвярд парадак, усіх выбары праводзіліся патаемным галасаваннем. Раздаваліся роўныя паперкі прысутнім, на якіх запівалася імя выбарчага выдання, якія мы чытали.

Другім выступу з прамовай расейскім-эр Кернай. Ен радзіў беларускую мадзіні не захапляцца ні беларускай мовай, ні культурай, ні незалежнасцю Беларусі, бо можа здарыцца так, як здарылася ў Малдавіі. Малдавіяне абесцілі незалежную Малдавію, але не маглі навесці канстытуцыю. Далей ён дадаў, што беларуская мова на культурага і народ стаіць на юзікім узроўні культуры, а там Беларусы ня змогуць і канстытуцыі напісаць, а ня то кіраваць сваім дзяржавай.

З адказам на ягону парадку выступу Тамаш Грыб і ў сваёй кароткай, але палкай прамове разбыбу «довары» Карпава. Карпаў пасунуўся за дзвірь, а моладзь кароткую, але трапную прамову Грыба пакрила бурнай аваціяй. Яшчэ паўстаў адзін інцыдэнт з боку расейскіх прывакатаў. Зайўжана, што адзін якіх высокі чалавек у паношаным шынілі з шыракаватай складзістай бародкай, гадоў каля 40, аж з месца ўсківтаеца і пратестуе, калі нехта выказываеца супраць расейскага панявлененія або за аддзяленне Беларусі ад Расеі. Было запрапанавана мандатнай камісіі праверэць ягоны мандат. Пасыль прывака выявілася, што ён узапрауды меў мандат ад нейкага палка на гэты звяз, але ён сам быў за Беларус, але Расею за Ніжняйгардзкай губерні. Калі яго пазбавілі мандату, ён усыцяк пратставаў.

Звяз выбраў Выканаўчы Камітэт Вайскавікі Беларусаў Паўночнага Фронту і долегату на Усебеларускі Кангрэс у Менску. Пасыль гэтага звязаў разбехаўся. Выканаўчы Камітэт 12 Арміі існаваў з верасня месцы. Калі некалькі асоб гэтага камітэту былі выбраныя ў Выканаўчы Камітэт Паўночнага Фронту, дык дэлегаты тых вайсковых адзінак, што ўхваходзілі ў 12 Армію, сабраліся і давалі мандату, ён усыцяк пратставаў.

Звяз выбраў Выканаўчы Камітэт Вайскавікі Беларусаў Паўночнага Фронту і долегату на Усебеларускі Кангрэс у Менску. Пасыль гэтага звязаў разбехаўся. Выканаўчы Камітэт 12 Арміі існаваў з верасня месцы. Калі некалькі асоб гэтага камітэту былі выбраныя ў Выканаўчы Камітэт Паўночнага Фронту, дык дэлегаты тых вайсковых адзінак, што ўхваходзілі ў 12 Армію, сабраліся і давалі мандату, ён усыцяк пратставаў.

Раніцай прыехаўшы ў Віцебск, я на станцыі даведаўся, што звяз мае адбывацца на Замкавай вуліцы на беразе Дзвіны ў залі Талмуд-Тора. Я хутка яго знайшоў. Пачатак звязу, як і заўсёды: выбары прыездылюму, мандатнай камісіі, парадак дні ў прывітаны. На звязе з дэлегатам было шмат. Усе выказываўся, што траба ратаваць бальшавіцкіх і весьці яе да вольнай і светлагай будучыні. Тут на гэтым звязе звязаўся наядохдзячаму Усебеларускому Кангрэсу.

Гут заўражалася ў віражак акцый, але яна выхадзіла не ад Беларусаў, а зонку. Выступаў настайнік Барысаўскай гімназіі Пячорын. Ен імкнуўся да весьці, што беларускі мовы няма. Ен казаў, што добры веда Барысаўчыні і што там і сяляне навесці гэтай мовай не гавораць. Калі на беларускім белчырвон-белым сцягу быў напісаны кліч: «Няхай жыве вольная Беларусь!»,

праца над кіруніцтвам А. Баліцкага, С. Некрашэвіча і А. Кучынскага з цэнтрам у Адэсе. На Каўкаскім фронце дзею́ Я. Траско́ва, на Кіеўскім К. Нор, у 5-й арміі над Дзевінскам працаў К. Езавітаў, а на Зах. фронце С. Рак-Міхалоўскі, кап. Ярушовіч, Адамовіч, Ігнат Дварчанін, В. Захарка і некаторыя інш. (К. Езавітаў, Бел. вайсковыя арганізацыі ў часе рэвалюцыі, «Бел. Газета» № 45, Менск, 1943). Дзякуючы гэтым выслікам:

«У хуткім часе тысячы жаўнераў-Беларусаў сталі нацыянальна съведамыя, а ў кастрычніку нельга было называць буйнага гораду ці хоць-бы адну армію на фронце, дзе не існавала арганізацыя Беларусаў вайсковых» (З. Жылуновіч — Люты-кастрычнік у беларускім нацыянальнім руху. Зборнік «Беларусь», Менск 1924, 186; Язэп Менскі, Чаму ды я быў ўтвораная Бел. ССР, Бел. Зборнік, № 1, Мінск, 1955, 11).

Вынікам гэтай усіведамляючай працы сярод жаўнераў і ахвіэрў расейскай арміі былі шматлікі звязы беларускіх вайсковых у розных гарадох. Заходыя га Паўднёвай франтоў у верасні і кастрычніку 1917 г., а ў сярэдзіне кастрычніка таго-ж году адбыўся агульны звяз прадстаўнікоў ад пасобных асародкаў у Менску, дзе была арганізаваная Цэнтральная Беларуская Вайсковая Рада, як галоўнае беларускае вайскове кіруніцтво. Вайсковая Рада ўвайшла ў лучшыя з Цэнтральнай Радай Бел. Арг. і Партыяй і такім чынам паўстала «Вялікая Беларуская Рада» — найвышэйшы нацыянальны ворган Беларусі.

* * *

Як бачым, беларуская нацыянальная рэвалюцыя патрабавала перш згуртавання нацыянальных сілаў для самавызначэння, прычым не жадала ўтрымання існуючага грамадзка-еканамічнага ладу. Ці гэты ход беларускай нацыянальнай рэвалюцыі быў правільны? Мы думам, што так. Беларускі нацыянальна-вызвольны рух мог апрацца ў той час на сялянскіх масах, якія ўзялі на сялянства, падхапіўшася сацыяльныя і нацыянальныя лёзунгі сялянства, посыхі нацыянальныя рэвалюцыі хутка быў-бачавідныя. Абарона пануючай сацыяльной верхавіны — буйных землі-ўладальнікаў і капиталістических супраць разъюшанага мора рэвалюцыйных настроў не дало-б магчымасці пакідаць да жы-

БАЦЬКАЎШЧЫНА

ён называў гэты кліч нявыразным і ніколі ня прыблісаліся, бо заўсёды быў напоўнены салдатамі.

Улічваючы падарожнія цяжкасці, дэлегаты на Усебеларускі Кангрэс у Менску з паўночных акраін вылічваліся ў нейкі час, каб дачакацца адказу на тэлеграму, якую была паслаць Глаўкаверху Крыленку ў Москву. Тэлеграма прыблізна была такога зъмештку: «Глаўкаверху Крыленку, Копія Камісара па нацыянальных спраўах Сталіпу. Мы Вайскавікі Беларусы 12 Армії патрабуем вылучыць нас у васабынія вайсковых адзінкі: батальёны, палкі, дывізіёны, батарэі, эскадроны і накіраваць на балькаўшчыну. Калі вы гэтага ня зробіце дабравольна, дык мы гэта зробім рэвалюцыйным парадкам. Калі вы паузіратарску захапілі ўладу, патрапішы ўсе людзкія законы, дык мы Беларусы будзем дабівца сваіх нацыянальных і людзкіх правоў сваім ўласнымі сіламі». Зразумела, мы на такую тэлеграму адказу не атрымалі. 9 сінікня я паехаў у Менск на Кангрэс і павёз з сабой копію гэтага тэлеграмы, каб прадмістраваць яе на Кангрэсе, якія там была прачытана і выклікала моцную авацыю.

У тыя часы ездзіць расейскім чыгункам было называць цяжкім. Сеўшы ў Валку, я быўстартобутна заехаў у Пскоў. Там на станцыі я даведаўся, што цягнік на станцыю Дно ўжо адбыў і наступны цягнік ён падышоў і наступны адэхніцца пад алеем. Калі я дайшоў да гэтага эшаўшчыну, то ўбачыў шмат пасажыраў-салдат у вагонах і каля вагонаў. Я ад іх даведаўся, што цягнік на можа пайсьці, бо німа паразу. Тады дэлегацыя ад салдат падышла да начальніка станцыі патрапіваваць паразу. Я тут прыпыніўся. Хутка вярнулася дэлегацыя ў паведаміла, што паразаў павінен быць і цягнік, хоць із сплазненінем, пойдзе. Тут «дэлегат» пачаў расказваць, як ім паводзілася ў начальніка станцыі.

Калі яны прыйшли да начальніка станцыі, дык ён адказаў, што паразаў німа півонага, бо ўсе ў рамонце. Дэлегаты яму паказалі на тыя паразовы, што перацягваюць вагоны на станцыі з аднае каляе на другую, і загадалі прычыніць таクі паразаў. Начальнік стаў адмаўляцца, што гэты паразаў малады і стварыўшы беларускі інтэлігэнцыі, выслытых на савецкую катаргу, толькі лічаным удалося ўцалец і пабачыць родную зямлю. Іхныя імёны можна цяпер часта спаткаваць на бачынках беларускай савецкай прэзы. Але я ня толькі імёны ўцалелых зьяўляюцца ў савецкім друку. У ім спаткаваюцца імёны тых, каму гэтак званая «савецкая сацыялістычна законнасць» перадчасна і ў цяжкіх муках абарвала жыццё. Цяпэр бальшавіцкі рэжым пачынае паволі пасымяртна «рэзабілітаць» свае ахвяры. Значэнне-ж гэтых ахвяраў у беларускай літаратуре й грамадзкім жыцці краіны аднаўляюць у памінку людзей на бальшыні выпадкаў, уцалелія савецкія катаржнікі.

Гэтак нядына ў газэце «Літаратура і мастацтва» зъмешччаўся артыкул уцалелага пасты Алесі Звонакі. Звонакі абзагінуўшы імкнівідныя заліпні на савецкіх ссыльцы выдатным беларускім драматургу і артысту Галубку, а былы катаржнік Мікола Хедаровіч у спасілісці «Маладосьці» зъмісьці успаміны аб сваім земляку, пісьменніку й палітчын-грамадзкім дзеячу Шышку Гартнім-Жылуновічу, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Треба сказаць, што Звонак і Хедаровіч ходзі і коратка, але даволі аб'ектыўна на аднівідні постасці Галубку і Гартнага-Жылуновіча да тое, што яны навесцілі ў сацыялізм і камунізм і за яго змагаліся, Звонак і Хедаровіч пачынаюць ўвагі. Праўда, мімаходам зазначана, што яны памерлі. Але я, калі, дзе, чаму я заўважылі — я — якім чынам?

Пра гэта мусілі расказаць і Звонак і Хедаровіч, бо яны знаюць тайніцы вялікай трагедыі гэтых людзей. Нельга расказаць дробязі другараднага значніні як замоўчыца галоўнае. Малады хоча ведаў, ці гэткі выпадак здарыўся толькі з Жылуновічам і Галубком, ці ёсьць яшчэ іншыя падобныя выпадкі, і колькі іх. Малады мае права ведаць як, чаму я заўважылі ў бальшыні выпадкаў, уцалелія савецкія катаржнікі.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Цішкі Гартні і Жылуновіч, замардаваным у свой час ў падвалах НКВД.

Паслья ўсьмешак была разъня Вугорцаў

АД РЭДАКЦЫІ: Лёнданскі польскі тычных і вайсковых выслікаў, у га-
тыцёвік «Ожэл Бяль» (№ 11 за 15. 3. 1918) зьмісці вельмі цікавы артыкул
Р. П. пад вышыпладзеным загалоўкам, «спутнікам» разбудзілі на Захадзе новую
які ніжэй перадрукоўваю з глядзішча на яго актуальную вартасць. Гэты артыкул,
абарыўтаў на разважаніях і вывадах
двох найпаважнейшых амэрыканскіх
ангельскіх ворганаў, вельмі трапна раг-
скірава запрадыны мэты Савецкага Са-
коюзу, звязаныя з плянаваніем канфэрэн-
цыяй за наўйышэйшым узроўні.

*

Два нядынны артыкулы, адзін у «Нью Ерк Геральд Трыбюн», другі ў лёнданскім «Таймсе», дасканальні насьветлілі сцятуацию, якая вытварылася ў суязі з
намаганымі скілкіаністамі. Канфэрэнцыя не «наўйышэйшай узроўні».

«Нью Ерк Геральд Трыбюн» задзерж-
вася над тым, чаму Саветы, хаяць так
вельмі хочуць гтаты канфэрэнцыі, не
згаджаюцца на ніводную канкрэтную
ўступку, каб палегчыць яе скілкіанье.
Згода Масквы на канфэрэнцыю была да-
сюль толькі фармальна. Савецкі ўрад згадзіўся, каб канфэрэнцыя на «наўйышэй-
шай узроўні» была папярдджаная канфэрэнцыяй міністру замежных спра-
ваў, але ўзделкі гтату згоду ад новых
перадумоваў і засыцірагаў. Таксама
высунуў праект, каб канфэрэнцыя на
«наўйышэйшай узроўні» адбылася ў Ам-
ерыцы, што месцасць быць жэстам ветліва-
сці ў дачыненіі да презыдента Айзен-
гаўера, хаяць магчымы Хрушчоў таім
чынам праста хацец заспакоіць сваю ша-
кавасць і амбіцію пабачыць Задзіноч-
ныя Штаты.

Затое ў справах прынцыповых Саветы-
на глядзячы на то, што хочуць кан-
фэрэнцыя — на робіць анікіх уступак,
у прыватнасці на хочуць аграваваць
справы падзелу Эўропы, гэта значыць
лёс паняволеных народу і справы за-
дзіночанія Нямеччыны.

Саветы хочуць месці канфэрэнцыю,
але іх хочуць за яе плаціць. Уступкі па-
вінен зрабіць Захад, у нікім выпадку
Саветы. Адным словам, Саветы жадаюць
паўтарыць першай канфэрэнцыі на
«наўйышэйшай узроўні» ў Жэневе ў 1955
годзе. Фармальна на прынесла ина ні-
кіх зъменяў у суддносінах сілай у съвеце.
Фактычна аднак паслья гэцай канфэрэн-
цыі «усьмешак» — як зазначае «Нью
Ерк Геральд Трыбюн» — атмасфера ў
съвеце зъянілася прынцыпова і то на
вылучную карысць Саветаў.

Канфэрэнцыя «усьмешак» разбудзіла
якраз на Захадзе хвалішыўся надзея,
аслабіла саюз зходніх патутаў і аслабіла
вайсковыя наступы, якія выдаваліся мно-
гім дзейнікам ужо зусім непатробныя.
Настрой гэты зъяніўся пад упльвам
ненспадзянага прыпадку, якім было вы-
пушчэнне «спутніка». Рэакцыя Захаду,
найблізішай агіднае злачынства ў сучас-
найшыні, якія выдаваліся мно-
гім дзейнікам ужо зусім непатробныя.

Чаму ў Сярэдній Эўропе? Тому, што
там Саветы зрабілі паслья першай кан-
фэрэнцыі на «наўйышэйшай узроўні»
найблізішай агіднае злачынства ў сучас-
найшыні, якія выдаваліся мно-
гім дзейнікам ужо зусім непатробныя.

Настрой гэты зъяніўся пад упльвам
ненспадзянага прыпадку, якім было вы-
пушчэнне «спутніка». Рэакцыя Захаду,
насабіла Задзіночныя Штаты на «спутніка»
выразілася ў падвонені ма-
блізіцай сілай, у ўзмачненіі палі-

Пліны Доўбара-Мусыніцкага

Тымчасам Доўбара-Мусыніцкі зактывізаў сваю дзея-
насць, каб, з аднаго боку, акупаваць як найбольшую прастору
Беларусі, а з другога, каб навязаць лучнасць з Радай Рэ-
генційнай у Варшаве, думаючы што ўдасца Беларусь дала-
чыць да Польшчы, з лютага ён тэлэграфаваў да ген. Гофмана
у Берасць, што «польскі корпус часова заняў трыкунікі Ра-
гачоў — Жлобін — Бабруйск з цвярдніяй» і просіць пра-
пусціць «нашыя дэлегацыі ў Варшаву, каб паразумеца з
Радай Рэгенційнай» (Гросфельд, 89). Таго-ж самага дня (6
лют.) ён выслалі ліст да барона Дангеля ў Менск, каб ён ад
імені Начполя падрыхтаваў акупацию Менску пры дапамозе
эсаку з «дзікай дывізіі» Ікаева, буйшага падуладнага ген.
Карнілава, зазначаючы, што Немцы ідуць таксама на Менск,
а 11 лютага была высланая ад Корпусу іншай дэлегацыі ў
Варшаву. Складалася яна з 5 асобаў, да якіх між іншымі на-
лежалі палк. Масыцкі, сабры Начполя Бісіпінга, бел. абш.
Ды В. Ваньковіча, намеснік старшыні Рады Польскай Мен-
скай Зямлі. Да дэлегацыі былі прыдзеленыя 2 эскадроны ка-
валеры з 2 кулямётамі. Яна мела сілай прабіца праз фронт
і за ўскую цану навязаць лучнасць з Радай Рэгенційнай.
Аднак яна да Варшавы не дышла. Частка яе зъяніла ў баёх
з бальшавікімі аддзеламі ды сялянскай саамабаронай, рошта
была арыштаваная мясцовымі беларускімі ўладамі.

Да Варшавы дайшла, пры дапамозе ген. Гофмана, першая
дэлегацыя, у што мала было веры ў Доўбара. Рада Рэгенцій-
ная давала ёй наступныя інструкцыі:

«Ваш праект пащирыўся сучаснай ваенай аку-
пацыі на ўсход на далейшыя беларускія землі з мэтай
вызваленія краіны ад бальшавікіх упльваваў і аба-
роны мясцовага насельніцтва, на можа сустрэць на-
шага ногатыўнага настаўлення. Ад камандаванія
таго войска залежыць, якім спосабамі дасягнуць гэ-
тую мэту. Думаю, што траба ўсім спосабамі супраць-
дзеіць дэструкцыйнай бальшавікай прапагандзе ў
радох польскага войска, што галоўнай спрэвай ёсць
утрыманыне ў войску дысыплюны, а найбольшым на-
шчасцю было-б, калі-б войска скапітулявалі перад
бальшавікамі».

13 лютага 1918 г.

(«Газета Польска», Москва, 1. 3. 1917).

Дзьве гутаркі з праф. Ант. Адамовічам

(З радыёвой хвалі «Вызваленіе»)

I

ЛІКА КУПАЛА СОРАК ГОД ТАМУ

Пытаныне: Дзядзька Антось, учора вось учечары я пераглядаў шасьцітомкі Купала, апошніе выданыне. Мне кінулася ў вочы, што ўвесі 1917 год — год Ка-
стрычніцкай рэвалюцыі — Купала твор-
чы маўчай. У шасьцітомкі ніводнага Купалавага вершу з 1917-га году.

Адказ: Маўчай? I так, і я зусім так. Эта было, прадаў какужы, не маўчайне, а насьцярожанасць. Пачалася яна яшчэ 16-ым годзе, а ў 1918-ым вылілася ў адкрыты варожасць да бальшавізму, сэнс якога пастаўлілі адрэз-
зумеў.

Пытаныне: А гэта што за кніжка ў вас?

Адказ: А гэта «Спадчына», выбар па-
зії Інкі Купалы, што выдала белару-
скіе выдавецтвы «Бацькаўшчына» ў

Мінхене ў 1955 годзе.

«Для Бацькаўшчыны...»

Я ўзноў заснушую, было, жалейку

Бляру і пробую ў ёй галасоў:

Ці хопіць съветлых, звонкіх думак-слоў,

Ці гладка пойдзе песня-дабрадзейка?

I пачынаю граці з трывогай нейкай,
Хоць песня як і з даўных б'е часоў...

Пытаныне: Калі гэты верш напісаны?

Адказ: За год паслья бальшавіцкага ка-
трычніка, калі паста пабачыў, што баль-
шавізм прынёс Беларусі.

Пытаныне: Ці пазыней Купала разгар-
нүць у сваіх творах гэтую трывогу, якяя, бяспрочна, вычуваеца ў ягоным вер-
шы «Для Бацькаўшчыны»?

Адказ: А я-ж! У вершы «Крыўда»,
датаваным 30 кастрычніка 1918 году, Ку-
пала апісвае, як людзі Крыўду адолелі,
скідаючы расейскую цара; паста ўхва-
лівана выкідае спадзяніні, што ўз-
будзі ў народзе рэвалюцыі 1917 год:

I мілай пашехай зазыяла
I долі і слава людзкай,
Ды толькі, знаць, слава і хвала
Недаўгечайней бывае.

.....

праведзеная савецкімі войскамі.

Съветавая апінія асудзіла савецкіе зла-
чынства, выражэннем чаго была паства-
нова Задзіночных Нацый, лікі 60 га-
ласамі супраць 10 съцвердзілі, што Са-
вецкі Саюз нарушыў Карту ЗН і «пазба-
віў Вугоршчыну вольнасці й палітыч-
най незалежнасці, а вугорскі народ эле-
ментарных правоў чалавека».

Паслья гэтых рэвалюцыіў цяжка бу-
дзе прадстаўніком заходніх вялікадзяр-
жаваў нанава спыніцца з Хрушчовам, каб
напісаць ўсю яго: «Кайн, што зра-
біў ты із сваім братам Вугорчам?» Цяж-
ка ім будзе не дамагацца сатысфакцы-
яў, праведзеная савецкімі войскамі.

Саветавая апінія асудзіла савецкіе зла-
чынства, выражэннем чаго была паства-
нова Задзіночных Нацый, лікі 60 га-
ласамі супраць 10 съцвердзілі, што Са-
вецкі Саюз нарушыў Карту ЗН і «пазба-
віў Вугоршчыну вольнасці й палітыч-
най незалежнасці, а вугорскі народ эле-
ментарных правоў чалавека».

Паслья гэтых рэвалюцыіў цяжка бу-
дзе прадстаўніком заходніх вялікадзяр-
жаваў нанава спыніцца з Хрушчовам, каб
напісаць ўсю яго: «Кайн, што зра-
біў ты із сваім братам Вугорчам?» Цяж-
ка ім будзе не дамагацца сатысфакцы-
яў, праведзеная савецкімі войскамі.

Саветавая апінія асудзіла савецкіе зла-
чынства, выражэннем чаго была паства-
нова Задзіночных Нацый, лікі 60 га-
ласамі супраць 10 съцвердзілі, што Са-
вецкі Саюз нарушыў Карту ЗН і «пазба-
віў Вугоршчыну вольнасці й палітыч-
най незалежнасці, а вугорскі народ эле-
ментарных правоў чалавека».

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

Запрадыды маемасць калгасаў не пра-
давалася з малатка, аднак было ёй ісъць

калгасаў, у якіх паслья выкідае-
зіцца з дзяржавы калгасаў.

